

1. Ünlü Düşmesi:

- Türkçede iki heceli bazı sözcükler ünlü ile başlayan bir ek aldıklarında ikinci hecedeki dar ünlü düşer:

oğu-u > oğlu

karın-ı > karnı

fiki-i > fikri

gönü-ü > gönlü...

- Bazı birleşik sözcüklerin oluşumunda ünlü düşmesi görülebilir:

kahve+altı > kahvaltı

kayın+ana > kaynana...

- Dilimize yabancı dillerden gelen bazı sözcükler, yardımcı fiillerle birlikte kullanıldığında sözcüğün ikinci hecesindeki ünlü düşebilir:

seyir et- > seyret-

keşif et- > keşfet-

sabir et- > sabret- ...

- Bazı sözcükler **yapım eki** aldığında ünlü düşmesi görülebilir:

oyun-a – > oyna-

ileri-le- > iler-le-

- “-idi,-imiş,-ise” **ek fiilleri**, sözcükle birleşirken kullanıma

bağlı olarak “-i” sesi düşebilir:

güzel **i**miş > güzelmiş

yorgun **i**se > yorgunsa

garip **i**di > garipti...

- “ile” **bağlacı** veya **edatı** sözcükle birleştğinde “i” ünlüsü düşer:

kedi **i**le>kediyle

çiçek **i**le>çiçekle ...

2. Ünlü Daralması:

- Sonu düz-geniş ünlü ile biten sözcükler “-yor” ekini aldığı anda sözcüğün sonundaki “a” veya “e” sesi daralarak “ı, i, u, ü” seslerinden birine dönüşür:

başla-yor > başlı**ı**yor

gelme-yor>gelmi**i**yor

oyna-yor>oyn**u**yor...

- . “de-” ve “ye-” **fiilleri** “-yor” ekinden başka ekler aldığı anda da daralmaya uğrar:

de-y-ecek > di**i**yecek

ye-y-ecek > yi**i**yecek

de-y-en > di**i**yen

ye-y-en > yi**i**yen ...

Bu durum y yardımcı ünsüzün daraltıcı özelliğinden

kaynaklanır.

3. Ünlü Türemesi:

- Ünsüzle biten bazı sözcükler “-cik” yapım ekini aldığı anda iki ünsüz arasında bir ünlü türer:

bir-cik > bir*i*cik

genç-cik > gence*e*cik...

- Bazı sözcükler pekiştirilirken ünlü türemesi görülür:

sap*a*sağlam

güpe*e*gündüz

düpe*e*düz...

4. Ünsüz Yumuşaması

- Sonu “p, ç, t, k” sert ünsüzleri ile biten sözcükler, ünlü ile başlayan bir ek aldığı anda sözcüğün sonundaki bu sert ünsüzler yumuşayarak “b, c, d, g, ğ” ye dönüşür:

dolap-ı > dola-*b*ı

burç-u > bur*c*u

kilit-e > kilide

köpek-in > köpe*ğ*in ...

- Dilimize yabancı dillerden gelen bazı sözcükler bu kurala uymaz:

millet-in

hukuk-a
hürriyet-e...

- Dilimizdeki tek heceli sözcüklerin çoğu bu kurala uymaz:

at-ın
ölç-er
saç-ı ...

- Sert ünsüzle biten özel isimler, ünlü ile başlayan bir ek aldığı anda yumuşama yazıda gösterilmez:

Burak'ın
Zonguldak'a...

5. Ünsüz Uyumu (=Ünsüz Benzeşmesi=Ünsüz Sertleşmesi)

- Dilimizde sert ünsüzle (p, ç, t, k, f, s, ş, h) biten kelimeler sert ünsüzle başlayan ekler alır:

Türkçede sert ünsüzle (p, ç, t, k, f, s, ş, h) biten bir kelime “c-d-g” yumuşak ünsüzleriyle başlayan bir ek aldığı anda ekin başındaki c-ç'ye, d-t'ye, g-k'ye dönüşerek sertleşir.

aş-**çı**
ağaç-**tan**
seç-**kin**...

- . Yumuşak ünsüzle biten kelimeler ise yumuşak ünsüzle

başlayan ekler alır:

sev-gi

ev-den

göz-cü...

6. Ünsüz Düşmesi

- “k” ünsüzüyle biten bazı sözcüklere “-cik/-cek” eklerinden biri geldiğinde sözcük sonundaki “k” ünsüzü düşer:

çabu**k**-cak > çabucak

sıca**k**-cık > sıcacık

ufak**k**-cık > ufacık...

7. Ünsüz Türemesi (Ünsüz İkizleşmesi)

- Dilimize yabancı dillerden gelen bazı sözcükler, ünlü ile başlayan bir ek aldıklarında ya da ünlüyle başlayan bir yardımcı fiille birleştiğinde sözcüğün sonundaki ünsüzden bir tane türer:

zan et- > zann**e**t-

af eyle- > aff**e**yile-

hak-ı > hak**k**ı...

8. Yardımcı Ünsüzler (Kaynaştırma harfleri)

- Ünlü harfle biten bir kelimenin üzerine, ünlü harf ile başlayan bir ek geldiğinde araya “n, s, ş, y” harflerinden

biri girer:

hava-**y**-ı

sevgi-**n**-in

iki-**ş**-er ...

biri-**s**-i

Dikkat! Bir kelimede meydana gelen ses olayının yazıda gösterilmemesi yazım yanlışına neden olur.